

Summary

Nataliia Pavlykivska

Pseudonymy as an Anthroponymic Category

The article deals with the Ukrainian pseudonyms of the XX century, in particular the place of pseudonyms in the anthroponymic system of the national language, the history of the study of pseudonyms, the functional load, the choice of nominative forms, the motives and principles of pseudonym name, the degree of informativeness.

Key words: *pseudonym, functional load, nominative form, principles, nomination, informativeness.*

Дата надходження статті: «19» лютого 2019 р.

Дата прийняття до друку: «28» березня 2019 р.

УДК 811.112.2'42

DOI: 10.31475/fil.dys.2019.09.22

ТЕТЯНА ПЕШКОВА

кандидат філологічних наук, доцент

(м. Хмельницький)

Прагмалінгвістичні, граматичні та соціокультурні аспекти українсько-німецького перекладу (на матеріалі перекладу української авторської пісні Ніни Матвієнко "Квітка-душа")

Статтю присвячено дослідженню німецького перекладу української пісні. Матеріалом дослідження слугував переклад української авторської пісні відомої співачки Ніни Матвієнко «Квітка-душа». Розглянуті важливі аспекти українсько-німецького перекладу: граматичний, прагмалінгвістичний та соціокультурний, визначені особливості даного перекладу.

Ключові слова: *художній переклад, прагмалінгвістичний аспект, соціокультурний аспект, граматичний аспект, прагматика.*

Художній переклад залежить від вибору шляху передачі вихідної інформації, який призводить у перекладеному тексті до адекватного впливу на одержувача. Головним об'єктом в такому способі перекладу є не стільки мовний склад вихідного тексту, як його утримання і емоційно-естетичне значення. Причому такий переклад не передбачає ні скорочень, ні спрощень вихідного матеріалу. Оскільки синтаксичні

структури української мови та німецької значно різняться, дуже важко, практично неможливо повністю передати оригінал. Щоб твір продовжував «жити» в новому мовному середовищі, перекладач повинен прийняти на себе функції автора і відтворити творчий процес його створення, заповнити новими асоціаціями, які викликали б нові образи, властиві даній мові.

Аналіз досліджень і публікацій... Проблемою перекладу поетичних текстів займалися такі відомі вчені як В.Комісаров, Коптілов В., Лазаренко Л., М. Брандес, Євсюкова Т., Я. Рецкер, Х. Назаркевич, які звертали увагу насамперед на переклад зображквальних мовних засобів, специфіку перекладу поетичних творів різних жанрів, збереження поетичного звукоряду, тощо. Українські сучасні дослідники поетичних текстів Говердовський В., Коломієць Л. та Харитонова І. звертають увагу на концептуально-методологічні засади мови поетичного перекладу та його прагматичний аспект.

Формулювання цілей статті... Мета цієї статті полягає в тому, щоб дослідити специфіку перекладу поетичного жанру, який покладений на музику на прикладі авторської пісні Ніни Матвієнко "Квітка-душа", визначити характерні особливості українсько-німецького перекладу такої жанрової форми як пісня. Пісня розглядається не як універсальний, а як унікальний тип комунікаційного процесу.

Виклад основного матеріалу... У пісні набагато сильніше, ніж в інших видах масової комунікації зливаються в єдине ціле змістовна та емоційна інформація. Інформаційний ряд подається через певні семантичні, експресивні чи художні образи, пісня завжди десь посередині між медійним повідомленням (фактологічним та змістовним) і створюваним у мистецтві художнім образом, де переважає

Зараз, у стані глобального обміну інформацією, потрібно творчу функцію перекладу винести на перше місце та врахувати соціокультурні аспекти, що характерні лише для певної нації або національності. Соціокультурні відомості охоплюють насамперед специфічні факти історії і державного устрою національної спільноти, особливості її географічного середовища, характерні предмети матеріальної культури минулого і сьогодення, етнографічні та фольклорні поняття. Важливу роль у художньому творі відіграє стилістична семасіологія, яка досліджує різноманітні тропи образності та емоційної виразності. Під словесним образом розуміємо використання слів у таких сполученнях, які дають можливість посилити прагмалінгвістичне значення додатковими емоційно-експресивними та оцінними відтінками.

Враховуючи багаточисельні дослідження з теорії перекладу, нам

захотілось створити сам переклад художнього тексту, а саме відомої в Україні пісні таким чином, щоб зберегти мелодійність, риму та відповідність музичній мелодії. На нашу думку саме український перекладач, може проявити у перекладі музичного твору душу народу так, щоб її змогли зрозуміти та відчуті закордоном. Сучасні дослідження пісні зводяться до вивчення лексичних та структурних особливостей. Але на сьогодні таке вивчення є не актуальним. Зараз пісню все більш не тільки слухають але й дивляться. У своїй статті ми хочемо запропонувати дослідження перекладу української авторської пісні з точки зору комунікаційного процесу, де оприятно власні компоненти інформаційних контактів, спостерігається виражена організація соціальних взаємовідносин, простежуються особливі характеристики суспільно-функціонального навантаження, індивідуальної (своєї) морфології, поліразовий стиль спілкування невеликих соціальних груп тощо. Вищеозначений підхід краще сприяє увиразненню розкриття прагматичної бази комунікативних процесів у комунікаційній сфері та передачі іншомовним рецепієнтам суті, естетичних концептів, змісту музичного твору так, щоб була зрозумілою краса душі українського народу.

<p>«Квітка-душа» Ой, не зоря в небі запалала, То на землі квітка розквітала, Там, де трава, як зелений шовк, Ранок прийшов, але квітку не знайшов.</p> <p>Ой, то цвіла та не квітка красна, Ой, то душа, що шукала щастя,</p> <p>Квітка-душа ніжна і жива, Вітер почув і приніс її слова.</p> <p>Весен і зим, дай Бог Віри і сил, дай Бог Щастя усім, дай Бог</p>	<p>Die Seele ist eine Blume Kein Stern auf dem Himmel schien, Da ist eine Blume, die auf der Erde blüht. Dort, wo das Grass ist, wie grüne Seide Der Morgen kommt, aber die Blume <i>er</i> nicht gefunden <i>hat</i></p> <p>Da blühte keine schone Blume, Sondern war die Seele, die ein Glück suchte Die Blume-Seele ist zärtlich und lebensvoll Der Wind hat gehört und ihre Worte gebracht: Möge der Gott viele Frühjahre und Winter geben Möge der Gott Glaube und Stärke geben</p>
--	--

<p>Ой, де весна коси розплітала, Квітка цвіла і не облітала, Мрії і сни, зелена трава, Тільки душа і квітуча, і жива</p>	<p>Möge der Gott auch einen Glück geben Dort, wo <i>die Frühlinglaune</i> ihre Zöpfe flechtet, blüht die Blume und fällt nicht ab Nur die Seele ist immer blühend und lebensvoll</p>
--	---

Проблематика українсько-німецького перекладу пісні знаходиться в таких основних площинах:

1) Прагмалінгвістична.

Встановлення схожості чи відмінності у характері матеріально-смыслових зв'язків між словами і словосполученнями або несумісності одного з іншим (тобто закономірності співвідношення семантичних особливостей двох мов) є складним завданням для перекладача. Іменники української та німецької мов не завжди мають однакові роди. А коли мова йде про переклад тропів, переносних значень, як наприклад "весна коси розплітала", німецький відповідник має чоловічий рід (*der Frühling*) або (*das Frühjahr*). Тому було б не зовсім коректно перекласти за допомогою саме цих слів, тому ми використали *die Frühlinglaune*.

2) Граматична.

Граматичні конструкції не завжди підходять до музичної мелодії. Наше завдання, яке ми собі поставили було, не лише римувати німецький переклад, а зробити його таким, щоб можна було співати німецькою. Для досягнення цієї мети нам довелося змінити граматичний час дієслів та в останньому рядку не всталия слова "Мрії і сни, зелена трава"

3) Соціокультурна.

У процесі перекладу художньої літератури принциповою є проблема передавання національної своєрідності оригіналу. Існує ризик або втратити специфіку одного зі стилів мови перекладу, або використати забагато екзотичних і незрозумілих слів. Тому ми вибрали шлях еквівалентності у перекладі пісні "Квітка-душа". Треба пам'ятати, що національне забарвлення не можна звести до певної формальної особливості мови й розглядати разом із проблемою про той чи інший елемент словникового складу мови (як діалектизм чи граматична форма). Твір Ніни Матвієнко є для перекладача, з точки

зору соціокультурного аспекту, "знахідкою", томущо в ньому використані такі тропи, які зрозумілі у всьому світі, всім людям. "Зелена трава", "тільки душа і квітуча, і жива" „Nur die Seele ist immer blühend und lebensvoll“ - асоціюється з майбутнім, оптимізмом, молодістю, весною. "Квітка цвіла і не облітала" „blühte die Blume und fällt nicht ab“ - з вічністю, душею. "Весен і зим, дай Бог, віри і сил, дай Бог, щастя усім, дай Бог" „Möge der Gott viele Frühjahr und Winter geben, Möge der Gott Glaube und Stärke geben, Möge der Gott auch einen Glück geben“ - побажання щастя, зрозумілі у всьому світі. Отже, досліджена нами пісня є соціокультурним текстом з багатомовним прагматичним впливом.

Висновки... У перекладі українських пісень на німецьку мову важливими факторами для розуміння емоційної та змістовної гармонії твору є чітке розуміння перекладачем граматичних, прагмалінгвістичних та соціокультурних аспектів. Лексико-стилістичними вимогами до мови перекладу є зрозуміле і чітке розкриття образу оригіналу, що співвідноситься зі звуковим оформленням.

Список використаних джерел і літератури:

1. Коломієць Л. В, Перекладознавчі семінари: методологічно-стильові орієнтири в українському поетичному перекладі від кінця ХІХ до початку ХХІ століття : (навч. посіб.) / Л. В. Коломієць. - К. : Київський університет, 2011. - 495 с
2. Комиссаров В. Н. Лингвистика перевода / В. Н. Комиссаров. – М. : «ЧеРо», 2002.-207 с
3. Коптілов В. В. Актуальні питання українського художнього перекладу / В. В. Коптілов. - К., 1971. 130 с.
4. Коптілов В. Першотвір і переклад : Роздуми і спостереження / В. Коптілов. - К., 1972. - 215 с.
5. Кулікова В. Комунікативна ситуація та переклад / В. Кулікова // Філологічні науки. Вісник Сумського ун-ту, 2002. – №4. - С. 80-84.
6. Назаркевич Х. Основи перекладознавства : в 2 ч. : (навч. посіб.) / Х. Назаркевич. - Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2010. -- Ч. : Теоретичний курс. - 298 с.
7. Рецкер Я. Й. Теория перевода и переводческая практика, Очерки лингвистической теории перевода / Я. МИ. Рецкер. - М. : Аудиторія, 2016. - 244 с.
8. Харитонов І. Зіставні переклади поезій : (навч. посіб.) / І. Харитонов. - Тернопіль : Навчальна книга -- Богдан, 2012. - 416 с.

References:

1. Kolomiets' L. V, Perekladoznavchi seminary: metodolohichno-styl'ovi oriientyru v ukrains'komu poetychnomu perekładi vid kintsia KhIKh do pochatku

KhKhI stolittia : (navch. posib.) / L. V. Kolomiets'. - K. : Kyivs'kyj universytet, 2011. - 495 s

2. Komyssarov V. N. Lynhvystyka perevoda / V. N. Komyssarov. – M. : «CheRo», 2002.-207 s

3. Koptilov V. V. Aktual'ni pytannia ukrains'koho khudozhn'oho perekladu / V. V. Koptilov. - K., 1971. 130 s.

4. Koptilov V. Pershotvir i pereklad : Rozdumy i sposterezhennia / V. Koptilov. - K., 1972. - 215 s.

5. Kulikova V. Komunikatyvna sytuatsiia ta pereklad / V. Kulikova // Filolohichni nauky. Visnyk Sums'koho un-tu, 2002. – №4. - S. 80-84.

6. Nazarkevych Kh. Osnovy perekladoznavstva : v 2 ch. : (navch. posib.) / Kh. Nazarkevych. -L'viv : LNU imeni Ivana Franka, 2010. -- Ch. : Teoretychnyj kurs. - 298 s.

7. Retsker Ya. J. Teoryia perevoda y perevodcheskaia praktyka, Ocherky lynhvystycheskoj teoryy perevoda / Ya. MY. Retsker. - M. : Audytoryia, 2016. - 244 s.

8. Kharytonov I. Zistavni pereklady poezij : (navch. posib.) / I. Kharytonov. - Ternopil' : Navchal'na knyha -- Bohdan, 2012. - 416 s.

Summary

Tetiana Pieshkova

Grammatical, Pragmalinguistic, and Socio-Cultural Aspects of Translation from Ukrainian into German (On material of translation the song «Flower – Soul» by the Ukrainian Singer Nina Matviienko)

The article deals with research into translation of Ukrainian song into German. The song “Flower - Soul” by the Ukrainian singer Nina Matviienko serves as material for research. Grammatical, pragmalinguistic, and socio-cultural aspects of translation from Ukrainian into German as well as their peculiarities have been considered.

Key words: *literary translation, pragmalinguistic aspect, socio-cultural aspect, grammatical aspect, pragmatics.*

Дата надходження статті: «01» квітня 2019 р.

Дата прийняття до друку: «16» квітня 2019 р.